

POSTANOWIENIE

Dnia 27 sierpnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Rafał Malarski

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

w sprawie J. K.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 27 sierpnia 2015 roku,

wniosku obrońcy oskarżonego o wznowienie postępowania zakończonego

prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 25 czerwca 2014 r., sygn. akt II AKa 70/14,

w przedmiocie oddalenia wniosku o zasądzenie kosztów obrony w postępowaniu apelacyjnym,

p o s t a n o w i ł:

1. oddalić wniosek;

2. kosztami sądowymi postępowania o wznowienie obciążyć

J. K..

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 29 maja 2014 r. w sprawie II AKa 70/14 Sąd Apelacyjny w Białymstoku uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Ostrołęce z dnia 20 czerwca 2013 r., sygn. akt II K 40/09 w zakresie czynów przypisanych w pkt II, XII, XV, XVI, XX aktu oskarżenia i postępowanie karne w zakresie tych czynów umorzył, zaś w odniesieniu do czynu przypisanego w pkt IV aktu oskarżenia uchylił orzeczenie Sądu I instancji przekazując sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy w Ostrołęce. Kosztami postępowania odwoławczego obciążono Skarb Państwa.

W dniu 13 czerwca 2014 r. oskarżony J. K. złożył wniosek o zasądzenie na jego rzecz kosztów obrony w postępowaniu apelacyjnym, przedstawiając jednocześnie dokumenty potwierdzające wysokość tych kosztów (k. 5383 - 5388, XXVII).

Postanowieniem z dnia 25 czerwca 2014 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku na podstawie art. 626 § 1 k.p.k. wniosek oskarżonego oddalił wskazując w uzasadnieniu, że wyrok sądu odwoławczego z dnia 29 maja 2014 r. uchylający orzeczenie sądu I instancji i przekazujący sprawę J. K. do ponownego rozpoznania nie jest orzeczeniem kończącym postępowanie i w związku z tym nie jest uprawniony do orzekania o kosztach.

W dniu 30 kwietnia 2015 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek obrońcy oskarżonego o wznowienie, na korzyść J.K., postępowania zakończonego powołanym wyżej postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku wydanym pod sygn. akt II AKa 70/14. Jako podstawę wniosku autor wskazał normy art. 542 § 1 k.p.k., art. 544 § 2 k.p.k. oraz art. 540 § 2 k.p.k. wywodząc, że wznowienie jest uzasadnione wobec treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2015 r., (K 34/12, Dz. U. 2015, poz. 290) stwierdzającego niekonstytucyjność art. 426 § 1 k.p.k. w brzmieniu nadanym przez art. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 48, poz. 246) w zakresie, w jakim dotyczy zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy z art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

W konkluzji obrońca wniósł o nadanie zażaleniu złożonemu przez obrońcę i oskarżonego od postanowienia Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 25 czerwca 2014 r., w sprawie II AKa 70/14, dalszego biegu.

Prokurator Prokuratury Generalnej w pisemnym stanowisku wniósł o nieuwzględnienie wniosku obrońcy oskarżonego. W uzasadnieniu wywiódł, że złożony w tej sprawie wniosek jest niezasadny ze względu na to, iż złożony został przed upływem terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją, który to zgodnie z treścią orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, traci moc obowiązującą z upływem 9 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek nie może zostać uwzględniony.

Warunkiem wznowienia postępowania w oparciu o przepis art. 540 § 2 k.p.k. jest to, aby przepis, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie, został uznany za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą.

Odnosząc to stwierdzenie do art. 426 § 1 k.p.k., który to przepis został uznany wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2015 r., sygn. akt K 34/12 (Dz. U. z 2015, poz. 290) za niezgodny z art. 78 w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP stwierdzić należy, że w istocie określona w art. 540 § 2 k.p.k. podstawa wznowienia postępowania zaistnieje, jednakże jak słusznie wskazał Prokurator Prokuratury Generalnej, nie upłynął jeszcze termin utraty mocy obowiązującej tego przepisu.

Z pkt II wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2015 r. wynika wprost, że uznany za niekonstytucyjny przepis art. 426 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dotyczy zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy, traci moc obowiązującą z upływem 9 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego został ogłoszony w Dzienniku Ustaw w dniu 3 marca 2015 r., a zatem przepis art. 426 § 1 k.p.k. w zakresie wskazanym w sentencji orzeczenia utraci moc obowiązującą z dniem 3 grudnia 2015 r.

Należy zauważyć, że odraczając termin utraty mocy obowiązującej niekonstytucyjnego przepisu Trybunał podkreślił, że uchylenie niekonstytucyjnej normy z dniem ogłoszenia wyroku mogłoby spowodować powstanie wątpliwości co do procedury kwestionowania niektórych orzeczeń dotyczących kosztów procesu wydanych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy oraz pogorszenie sytuacji prawnej jednostek. Nadto, w uzasadnieniu orzeczenia Trybunał wskazał, że wyznaczony termin utraty mocy obowiązującej daje ustawodawcy możliwość zrewidowania dotychczasowych rozwiązań regulujących zaskarżanie orzeczeń w sprawie kosztów procesu wydanych przez sąd działający w perspektywie głównej sprawy karnej jako sąd odwoławczy i pozwala uniknąć wątpliwości interpretacyjnych.

Na kwestie związane ze stosowaniem uznanych za niezgodne z Konstytucją RP przepisów prawa w okresie odroczenia formalnej utraty ich mocy zwracano uwagę zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w orzecznictwie sądowym. Dopuszczalność rozstrzygnięcia przez sąd powszechny na podstawie przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją RP, ale którego uchylenie Trybunał Konstytucyjny odroczył w czasie pozostaje problemem spornym i w orzecznictwie można dostrzec odrębne kierunki wykładni.

Prezentowane są zarówno poglądy, że stan prawny do momentu formalnej utraty mocy obowiązującej przepisu niekonstytucyjnego nie ulega zmianie, co umożliwia i nakazuje orzekanie na jego podstawie (zob. wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2006 r., sygn. akt IV CSK 28/06, Lex 188134; wyrok TK z dnia 23 października 2007 r., sygn. P 10/07, Lex 322155; postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2005 r., sygn. akt III KK 318/05, Lex 178427; uchwała SN z dnia 3 lipca 2003 r., sygn. akt III CZP 45/03, Lex 79008). W innych orzeczeniach zwraca się natomiast uwagę, że uznanie przepisu za niekonstytucyjny nie prowadzi do automatycznego zakazu lub nakazu jego stosowania, lecz każdorazowo wymaga to indywidualnego rozstrzygnięcia (zob. wyrok SA w Łodzi z dnia 17 września 2013 r., sygn. akt II AUa 1645/12, Lex 1366103; wyrok NSA z dnia 23 lutego 2006 r., sygn. akt II OSK 1403/05, Lex 179819). Ostatnim nurtem wykładni jest z kolei pogląd, że uznanie przepisu za niekonstytucyjny prowadzi do zakazu jego stosowania, niezależnie od wskazanego okresu utraty przez niego mocy obowiązującej (zob. wyrok SN z dnia 24 stycznia 2006 r., sygn. akt I PK 116/05, Lex 214272; wyrok SA w Warszawie z dnia 5 października 2000 r., sygn. akt II AUa 1494/99, Lex 46799). Problem ten poruszono także stosunkowo niedawno w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2014 r., w której zwrócono uwagę, że „(...) w *wyjątkowych jednak sytuacjach, sąd, rozstrzygając w konkretnej sprawie może dojść do wniosku, że owo wyważenie wartości konstytucyjnych, które uzasadniało decyzję Trybunału Konstytucyjnego o odroczeniu skutku derogacyjnego w odniesieniu do niekonstytucyjnej normy, prowadzić będzie do odmiennej oceny skutków ewentualnego niestosowania lub zastosowania niekonstytucyjnej normy prawnej, w szczególności z uwagi na uwzględnienie innych jeszcze zasad i norm konstytucyjnych, które nie były brane pod uwagę przez Trybunał Konstytucyjny.*

Uzasadniać to będzie pominięcie w podstawie rozstrzygnięcia normy ustawowej uznanej za niezgodną z Konstytucją, mimo braku utraty przez tę normę mocy obowiązującej” (zob. uchwała SN z dnia 27 marca 2014 r., sygn. akt I KZP 30/13, Lex 1441237).

Przychylając się do stanowiska, że uznanie przepisu za niekonstytucyjny wymaga indywidualnego rozstrzygnięcia Sąd Najwyższy uznał, że w sprawie J. K. wznowienie postępowania powinno nastąpić dopiero po uregulowaniu przez ustawodawcę kwestii prawnych związanych z zaskarżaniem orzeczeń w przedmiocie kosztów procesu zasądzonych po raz pierwszy przez sąd odwoławczy na podstawie art. 426 § 1 k.p.k.

W przedmiotowej sprawie wskazano i rzeczowo uzasadniono 9 – miesięczny okres odroczenia utraty mocy obowiązującej powołanego przepisu, zaś jego niestosowanie przed upływem tego terminu byłoby zaprzeczeniem instytucji odroczenia utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego przez Trybunał za niezgodny z Konstytucją RP.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł, jak na wstępie, obciążając kosztami postępowania o wznowienie J. K., a to stosownie do treści art. 639 zd. 2 k.p.k.